

ADAM JABCZYŃSKI

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

adamjabczynski90@gmail.com

ORCID: 0009-0005-4644-6096

Narodowy Bank Polski jako samodzielny zakład publiczny

The Central Bank as an independent public establishment

Streszczenie. Artykuł analizuje status Narodowego Banku Polskiego przez pryzmat koncepcji samodzielnego zakładu publicznego oraz ocenia jego niezależność. Weryfikacji poddano spełnianie przez NBP cech zakładu publicznego, w tym wyłączenie z hierarchii administracji rządowej, nakierowanie na trwałą realizację zadania publicznego oraz posiadanie władztwa administracyjnego. Dokonano również analizy niezależności Banku w wymiarach: funkcjonalno-operacyjnym, instytucjonalnym, personalnym i finansowym. Przeprowadzono również porównanie polskiego ustawodawstwa z międzynarodowymi miarami niezależności. Badanie wykazało, że NBP posiada atrybuty zakładu publicznego oraz silne gwarancje niezależności umożliwiające mu realizację celu stabilności cen.

Słowa kluczowe: Narodowy Bank Polski; samodzielny zakład publiczny; stabilność cen; polityka pieniężna; niezależność banku centralnego.

Abstract. The article analyses the status of the Narodowy Bank Polski (the NBP) from the perspective of a concept of an independent public establishment, and assesses its independence. The study examines whether the NBP meets the criteria of such an establishment, including: its exclusion from the government administration hierarchy, its focus on the continuous performance of a public task, and its possession of administrative authority. The Bank's independence was also analysed in terms of its functional-operational, institutional, personal, and financial dimensions. Furthermore, a comparison of Polish legislation with international measures of independence was carried out. The study demonstrated that the NBP has the attributes of a public establishment and holds robust guarantees of independence, enabling it to pursue its price stability objective.

Keywords: Narodowy Bank Polski; independent public establishment; price stability; monetary policy; central bank independence.

1. Wprowadzenie

Współczesna gospodarka oparta jest na systemie pieniądza fiducyjnego, czyli emitowanego przez banki centralne bez pokrycia w realnych aktywach, jakimi historycznie (zależnie od okresu) były metale szlachetne lub waluty obce, podlegające wymianie na metale szlachetne¹. To rozwiązanie, choć dające dużą elastyczność w kształtowaniu podaży pieniądza i pozwalające na szybszą reakcję polityki pieniężnej na szoki gospodarcze, może jednak prowadzić do podwyższonego poziomu inflacji w przypadku wykorzystywania ekspansji monetarnej do krótkoterminowych politycznych celów. Przykładem takiej polityki jest ograniczenie bezrobo-

¹ Początków pieniądza należy upatrywać w monetach wykonanych ze złota i srebra, które pozwalały na standaryzację środka wymiany dzięki gwarantowaniu masy i próby monety przez ich emitenta. Następnie w obrocie zaczęły pojawiać się banknoty, będące roszczeniem wobec ich emitenta do wydania określonej ilości metali szlachetnych. W okresie Drugiej Rzeczypospolitej, po utworzeniu Banku Polskiego SA, emisja złotego była prowadzona w systemie dewizowo-złotym. Wymagane było pokrycie 30% emisji rezerwami złota lub walutami na nie wymiennymi. Taka polityka z definicji ograniczała podaż pieniądza i przeciwdziałała procesom inflacyjnym. Zob.: E. Ilzetzki, C. Reinhart, K. Rogoff, *Rethinking exchange rate regimes*, Working Paper 29347, National Bureau of Economic Research, 2021, DOI: 10.3386/w29347; C. Leszczyńska, *Zarys historii polskiej bankowości centralnej*, Warszawa 2010, s. 18–34.

cia przez spowodowanie przedwyborczego wzrostu gospodarczego. Skutkuje to wzrostem poziomu inflacji, co może w długim terminie prowadzić do zakotwiczenia oczekiwań inflacyjnych na wyższym poziomie, czyli sytuacji, gdy gospodarka adaptuje się do wyższego poziomu inflacji. Obniżenie tempa wzrostu cen będzie wówczas wymagać zacieśnienia monetarnego, prowadzącego do spowolnienia gospodarczego i krótkoterminowego wzrostu bezrobocia. Alternatywą jest pozostawienie inflacji na wyższym niż optymalnym poziomie, co stwarza ryzyko jej dalszego wzrostu w przypadku przeprowadzenia kolejnej (przedwyborczej) ekspansji pieniężnej².

Występowanie opisanego politycznego cyklu koniunkturalnego w długim okresie prowadzi jedynie do ryzyka nadmiernego wzrostu cen i destabilizacji gospodarki, która jest wytrącana z długoterminowego trendu wzrostowego. Wzrost elastyczności prowadzenia polityki pieniężnej, związany z wprowadzeniem pieniądza fiducjarnego³, pociągnął za sobą konieczność stworzenia niezależnych organów odpowiedzialnych za długoterminową stabilność cen, wolnych od krótkoterminowej kalkulacji politycznej. Posiadanie niezależnego banku centralnego, odpowiadającego za prowadzenie polityki pieniężnej, którego głównym celem jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, stało się więc standardem w państwach rozwiniętych⁴.

² A. Alesina, A. Stella, *The politics of monetary policy* [w:] B.M. Friedman, M. Woodford (red.), *Handbook of monetary economics*, t. 3, Amsterdam 2010.

³ R. Dall’Orto Mas, B. Vonessen, C. Fehlker, K. Arnold, *The case for central bank independence: A review of key issues in the international debate*, European Central Bank, 2020, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op248~28bebb193a.en.pdf> (dostęp: 10.11.2025 r.).

Za moment wprowadzenia systemu pieniądza fiducjarnego w skali globalnej należy uznać upadek systemu z Bretton Woods (1971 r.), co zainicjowało współczesne badania nad opisywanymi zagadnieniami i dyskusje o znaczeniu niezależnych banków centralnych. W Polsce jednak już od drugiej wojny światowej pieniądź nie był wymienny ani jego podaż nie była powiązana z realnymi aktywami ze względu na znajdowanie się pod sowiecką strefą wpływów. Po pierwszej wojnie światowej, również przez kilka lat, znacznie zwiększano podaż marki polskiej, co doprowadziło do hiperinflacji.

⁴ W zależności od kraju banki centralne mogą realizować również inne cele, jak np. nadzór finansowy. Część z nich należy postrzegać jako dodatkowy mandat, niezależny od polityki pieniężnej i potencjalnie podlegający większej kontroli politycznej. Zob.:

W Polsce rolę autonomicznego podmiotu odpowiadającego za stabilność cen pełni Narodowy Bank Polski (NBP), którego niezależność wynika z Konstytucji RP⁵, prawa Unii Europejskiej⁶ (traktowanego w niektórych opracowaniach jako quasikonstytucyjne⁷) oraz ustawy o NBP⁸. Zgodnie z prawem Bank funkcjonuje więc jako podmiot administracji publicznej, znajdujący się poza hierarchią administracji rządowej. Zapewnia to możliwość koncentracji na realizacji konstytucyjnego celu, jakim jest dbanie o wartość polskiego pieniądza⁹.

Celem artykułu jest przedstawienie Narodowego Banku Polskiego jako samodzielnego zakładu publicznego oraz dokonanie krytycznej analizy zasad jego funkcjonowania i gwarancji niezależności. W tym celu wykorzystano zarówno polskojęzyczne opracowania, jak i międzynarodowe badania oraz standardy, jakie powinny spełniać banki centralne, aby być klasyfikowane jako w pełni niezależne.

C. Buch, *Central bank independence: mandates, mechanisms, and modifications*, Deutsche Bundesbank 2021, <https://www.bundesbank.de/en/press/speeches/central-bank-independence-mandates-mechanisms-and-modifications-1--876246> (dostęp: 25.11.2025 r.). Zadanie utrzymania stabilnego poziomu cen może być też realizowane przez przyjęcie za cel utrzymania stabilnego kursu wymiany waluty lokalnej w stosunku do globalnej waluty rezerwowej (np. dolara amerykańskiego lub euro) lub łączone z osiągnięciem innych celów, jak ma to miejsce w przypadku Systemu Rezerwy Federalnej, który jednocześnie dąży do utrzymania inflacji na poziomie 2% i pełnego zatrudnienia. M. Ryczkowski, M. Ręklewski, *Macroeconomic performance of countries across monetary policy regimes from 2000 to 2017*, „Economic Research” 2021, nr 1, DOI: 10.1080/1331677X.2020.1820360.

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), dalej: Konstytucja.

⁶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016, s. 47), dalej: Traktat o funkcjonowaniu UE. Protokół (nr 4) w sprawie Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego (Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016, s. 230), dalej: Statut ESBC.

⁷ Wynika to z wysokiej pozycji Traktatów w hierarchii prawa oraz bardzo utrudnionej możliwości ich zmiany. Zapewnia to znacznie silniejsze gwarancje niezależności niż wynikające z ustaw. Central Bank Governance Group, *Political framework and legal status* [w:] *Issues in the governance of central banks*, Basel 2009.

⁸ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 2025), dalej: ustawa o NBP.

⁹ P. Szczęśniak, *Status prawny Narodowego Banku Polskiego w świetle przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Wybrane zagadnienia*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2013, nr 23, s. 121–125.

2. Status NBP jako zakładu publicznego

W literaturze występują różne definicje zakładu publicznego, podkreślające poszczególne cechy typowe dla zakładów i wskazujące na sens ich tworzenia¹⁰. E. Ochendowski zdefiniował zakład jako „jedność osób i rzeczy, powoływana przez organy administracji publicznej bądź za ich zezwoleniem przez inne podmioty dla trwałej realizacji określonego zadania publicznego”¹¹. Nastawienie na realizację określonego zadania było podkreślane również przez innych autorów, w tym M. Elżanowskiego, który w swojej definicji odnoszącej się do systemu prawnego w okresie PRL zdefiniował zakład państwowy jako „każdą względnie samodzielną państwową jednostkę organizacyjną, wyposażoną w trwale wyodrębnione środki rzeczowe i osobowe, której podstawowym (statutowym) celem jest posiadające ciągle wyspecjalizowany charakter bezpośrednio świadczenie usług socjalno-kulturalnych w dziedzinie określonej w akcie o jej utworzeniu”¹².

Przy analizie statusu Narodowego Banku Polskiego należy zwrócić uwagę na kryterium finansowe działalności zakładów, odróżniające je od przedsiębiorstw państwowych. Zdaniem M. Elżanowskiego przedsiębiorstwa działają w oparciu o zasady rachunku gospodarczego (we współczesnej gospodarce rynkowej należy to rozumieć jako maksymalizację zysku), natomiast zakłady, utożsamiane w tamtym okresie z jednostkami budżetowymi, są skoncentrowane na realizacji powierzonych zadań (wynik finansowy nie jest celem ich działalności). Zakłady od przedsiębiorstw różnicuje też rodzaj stosunku prawnego z użytkownikami: w zakładach występuje stosunek administracyjnoprawny, natomiast w przedsiębiorstwach cywilnoprawny¹³.

¹⁰ Zob.: R. Raszevska-Skałeczka, *Zakłady* [w:] T. Kocowski, P. Lisowski, M. Paplicki (red.), *Tadeusz Bigo o administracji i prawie administracyjnym – refleksje wrocławskiej szkoły administratywistycznej*, Wrocław 2020.

¹¹ E. Ochendowski, *Pojęcie zakładu publicznego*, „*Studia Iuridica*” 1996, nr 32, s. 205.

¹² M. Elżanowski, *Zakład państwowy w polskim prawie administracyjnym*, Warszawa 1970.

¹³ A. Bednarczyk, *Zależność zakładowa* [w:] J. Filipek (red.), *Prawo administracyjne w mechanizmie prawa*, Kraków 2012; M. Elżanowski, *Zakład państwowy w polskim prawie administracyjnym...*

Tworzenie zakładów ma na celu osiągnięcie większej sprawności technicznej i fachowości w realizacji zadań publicznych, co jest możliwe dzięki nadaniu im pewnej dozy samodzielności¹⁴. W zależności od stopnia autonomii zakłady mogą funkcjonować w ramach hierarchii administracji (zakłady niesamodzielne) lub posiadać osobowość prawną i podlegać jedynie nadzorowi organu założycielskiego (zakłady samodzielne).

Status Narodowego Banku Polskiego można zatem porównać do samodzielnego zakładu publicznego, gdyż jest to niezależny podmiot, posiadający osobowość prawną oraz władztwo administracyjne, a jego działalność skoncentrowana jest na realizacji konstytucyjnego celu (bez względu na wynik finansowy). Cel działania Banku jest określony w art. 227 ust. 1 Konstytucji jako „odpowiedzialność za wartość polskiego pieniądza” oraz w art. 3 ust. 1 ustawy o NBP, który definiuje podstawowy cel działalności NBP jako „utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu NBP”¹⁵. Zdaniem autora, różnice w definicji zadania Banku należy traktować jako rozwinięcie ujęcia konstytucyjnego w akcie niższego rządu¹⁶. Zadanie ustawowe stawia wartość pieniądza (stabilność cen) jako priorytet polityki pieniężnej, zaznaczając jednak, że jest ona częścią polityki gospodarczej państwa (obok m.in. polityki fiskalnej), więc niezbędne jest utrzymanie synergii z polityką rządu – zgodnie z zasadą współdziałania władz¹⁷.

¹⁴ A. Bednarczyk, *Zależność zakładowa...*; R. Raszewska-Skałeczka, *Zakłady...*

¹⁵ Kompetencje szczegółowe NBP określa art. 3 ust. 2 ustawy o NBP.

¹⁶ Przegląd stanowisk występujących w literaturze przedstawia: P. Szczeńniak, *Status prawny Narodowego Banku Polskiego...*, s. 123.

¹⁷ Świadczy o tym m.in. równoczesne przedstawianie Sejmowi założeń polityki pieniężnej przez RPP oraz projektu budżetu przez Radę Ministrów. Ma to umożliwić Izbie rozpatrywanie projektu ustawy odpowiadającego za politykę fiskalną przy znajomości planowanej polityki pieniężnej. E. Fojcik-Mastalska, R. Mastalski, *O niezależności banku centralnego raz jeszcze*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo” 2022, nr 4101, s. 217, DOI: 10.19195/0524-4544.334.16; A. Wojtyna, *O niektórych nowszych interpretacjach zasady niezależności banku centralnego* [w:] K. Szarzec, B. Woźniak-Jęchorek (red.), *Instytucjonalne i historyczne wymiary dyskusji o ekonomii i gospodarce*, Poznań 2024; M. Zubik, *Narodowy Bank Polski: Analiza konstytucyjno-ustrojowa*, „Państwo i Prawo” 2001, nr 6, s. 47.

Samodzielność Narodowego Banku Polskiego wynika z ustawy o NBP, nadającej mu osobowość prawną, jednocześnie wykluczając jego pozycję jako przedsiębiorstwa państwowego, gdyż nie podlega on wpisowi do rejestru przedsiębiorstw państwowych (art. 2 ust. 2 ustawy o NBP). Bank posiada własny majątek i prowadzi samodzielną gospodarkę finansową (nienastawioną na zysk) na podstawie planu finansowego uchwalonego i zatwierdzonego przez konstytucyjne organy NBP¹⁸: Zarząd i Radę Polityki Pieniężnej (RPP) (art. 12 ust. 2 pkt 4; art. 17 ust. 4 pkt 6; art. 60; art. 64 ustawy o NBP). Narodowy Bank Polski w części swoich zadań działa jako organ władzy publicznej, wchodząc z uczestnikami rynku finansowego w stosunki administracyjnoprawne¹⁹. Dotyczy to w szczególności: mechanizmu rezerwy obowiązkowej, nadzoru nad systemami płatności, kontroli dewizowej, prowadzenia rejestru kantorów, zbierania danych statystycznych na potrzeby prowadzenia polityki pieniężnej oraz sporządzania bilansu płatniczego (art. 23; art. 38 i n.; art. 52 ustawy o NBP; art. 8; art. 16 i n.; art. 33 i n. ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe²⁰; art. 16 i n. ustawy o ostateczności rozrachunku²¹). Natomiast realizacja części zadań związanych z polityką pieniężną, takich jak operacje otwartego rynku (w tym strukturalne operacje otwartego rynku)²² oraz przyjmowanie depozytów i udzielanie kredytów bankom komercyjnym, odbywa się na podstawie stosunków cywilnoprawnych (art. 42 i n.; art. 48 ustawy o NBP).

¹⁸ Problematyka niezależności NBP, jako odrębne i szerokie zagadnienie, została omówiona w dalszej części artykułu.

¹⁹ E. Komierzyńska-Orlińska, *Regulacyjna funkcja Narodowego Banku Polskiego. Zagadnienia podstawowe*, „Studia Prawnoustrojowe” 2024, nr 63, s. 146–147, DOI: 10.31648/sp.9597; M. Zubik, *Narodowy Bank Polski: Analiza konstytucyjno-ustrojowa...*, s. 45.

²⁰ Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 1131 ze zm.).

²¹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 585).

²² Zob. opis instrumentu: K. Hertel, M. Humanicki, M. Kitala, T. Kleszcz, K. Kuziemska-Pawlak, J. Mućk, B. Rybarczyk, M. Stefański, *Wpływ programu Strukturalnych Operacji Otwartego Rynku prowadzonego przez NBP na polską gospodarkę*, Warszawa 2021.

Funkcjonowanie NBP, tak jak zakładów publicznych, ma więc na celu realizację zadania publicznego. Jest nim prowadzenie odpowiedzialnej polityki pieniężnej, emisja złotego oraz realizacja innych (m.in. wymienionych wyżej) ustawowych zadań przyczyniających się do stabilności krajowego systemu finansowego. Odrębność Banku od innych organów władzy państwowej jest niezbędna do ich skutecznego wypełniania. Wynika to zarówno z fachowości działania instytucji, jak i z podejmowania decyzji bez presji cyklu wyborczego.

3. Gwarancje niezależności Banku Centralnego

Wyróżnia się cztery główne aspekty (wymiary) niezależności banków centralnych: funkcjonalno-operacyjny, instytucjonalny, personalny oraz finansowy²³. Aspekty te należy traktować jako powiązane ze sobą (komplementarne), gdyż jedynie zapewnienie ochrony Banku od wpływów politycznych na każdej płaszczyźnie pozwala osiągnąć pełną niezależność i skuteczne prowadzenie polityki pieniężnej nakierowanej na stabilność cen.

Niezależność funkcjonalno-operacyjna oznacza samodzielne kształtowanie przez Bank polityki pieniężnej oraz wykorzystywanych do tego celu instrumentów. Strategia oraz instrumenty polityki pieniężnej są ustalane rokrocznie przez RPP²⁴ i przedkładane do wiadomości Sejmowi (nie wymagają natomiast zatwierdzenia przez jakikolwiek zewnętrzny organ). W Polsce szczegółowe określenie celu prowadzenia polityki monetarnej, w granicach zdefiniowanych w ustawie, również pozostawiono autonomicznej decyzji Banku²⁵. Od 2004 r. zadaniem polityki pieniężnej jest

²³ R. Dall’Orto Mas B. Vonessen, C. Fehlker, K. Arnold, *The case for central bank...*, s. 17.

²⁴ Zob. np.: Rada Polityki Pieniężnej, *Założenia polityki pieniężnej na rok 2026*, Narodowy Bank Polski, 2025, <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2025/09/Zalozenia-Polityki-Pienieznej-na-rok-2026.pdf> (dostęp: 02.12.2025 r.). Instrumenty polityki pieniężnej określa rozdział 6 ustawy o NBP, natomiast rozdział 2 określa, które organy Banku za nie odpowiadają.

²⁵ Za brakiem szczegółowego zdefiniowania celu w ustawie przemawia większa elastyczność w obliczu potencjalnych zmian w gospodarce. Minusem jest natomiast słab-

niezmiennie definiowane jako utrzymanie średniorocznej inflacji na poziomie 2,5% (z dozwolonym przedziałem odchyień ± 1 pp.), połączone ze wspieraniem zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz stabilności systemu finansowego²⁶. W przypadku znajdowania się inflacji poza przedziałem celu inflacyjnego RPP ma swobodę określenia optymalnego tempa powrotu inflacji do celu, pozwalającego na utrzymanie stabilności cen, jednak bez generowania nadmiernych kosztów gospodarczych. Po zakończeniu roku budżetowego RPP składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej. Potencjalna negatywna ocena tego dokumentu nie rodzi jednak konsekwencji dla funkcjonowania RPP czy całego NBP²⁷.

Poszczególne instrumenty, z których może korzystać Bank, są zdefiniowane w ustawie o NBP. Większość z nich leży w kompetencji RPP, choć w zakresie operacji otwartego rynku oraz interwencji walutowych ważną rolę pozostawiono Zarządowi. Dostępne narzędzia należy uznać za wystarczające i umożliwiające realizację konstytucyjnych zadań. Pewne zastrzeżenia wzbudza jednak ustalanie polityki walutowej (realizowanej następnie przez NBP) oraz zasad ustalania kursu złotego²⁸ przez Radę Ministrów (art. 24 ustawy o NBP). W aktualnym reżimie kursu płynnego oraz swobody przepływu kapitału kształtowanie się kursu złotego jest wynikiem procesów rynkowych, na które wpływ mają inne instrumenty polityki pieniężnej (w szczególności stopy procentowe)²⁹, leżące w wyłącznej kompetencji NBP. Nie zmienia to faktu, że występowanie opisanej regulacji może stać się w przyszłości środkiem nacisku na politykę pie-

sze zakotwiczenie oczekiwań inflacyjnych. Central Bank Governance Group, *Political framework and legal status...*

²⁶ Zob. też opis wpływu działań NBP na inflację i wzrost gospodarczy: M. Ryczkowski, *Poland as an inflation nutter: The story of successful output stabilization*, „Proceedings of Rijeka School of Economics” 2016, nr 2, DOI: 10.18045/zbefri.2016.2.363.

²⁷ E. Fojcik-Mastalska, R. Mastalski, *O niezależności banku centralnego...*, s. 220; R. Sura, *Niezależność Narodowego Banku Polskiego a relacje z Parlamentem RP*, „Przegląd Sejmowy” 2021, nr 165, s. 110–111, DOI: 10.31268/PS.2021.48.

²⁸ Zasady ustalania kursu złotego są ustalane w porozumieniu z RPP.

²⁹ International Monetary Fund, *Annual report on exchange arrangements and exchange restrictions 2023*, Washington 2024.

nieżną, a określenie polityki walutowej sprzecznej ze stabilnością cen może wpływać na zdolność Banku do wykonywania swoich zadań³⁰.

Niezależność instytucjonalna polega na braku przekazywania przez zewnętrzne podmioty organom Banku instrukcji dotyczących podejmowanych decyzji (oraz braku wykonywania takich instrukcji). Dotyczy to też sytuacji, w których wymagana jest koordynacja działań banku centralnego z innymi podmiotami – w takiej sytuacji konstytucyjne organy banku również powinny pozostać niezależne³¹. Samodzielność operacyjna Narodowego Banku Polskiego jest zdefiniowana w artykule 227 ust. 1 Konstytucji, przyznającym mu „wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej”. Wyłączność należy rozumieć jako brak możliwości wpływu jakichkolwiek podmiotów na wskazane uprawnienia. Zasada ta jest dodatkowo wzmocniona przepisem art. 130 Traktatu o funkcjonowaniu UE, który stanowi, iż krajowe banki centralne oraz członkowie ich organów „nie zwracają się o instrukcje ani ich nie przyjmują od instytucji, organów ani jednostek organizacyjnych Unii, rządów Państw Członkowskich, ani jakiegokolwiek innego organu” w zakresie wykonywania uprawnień powierzonych im Traktatami i Statutem ESBC. Dodatkowo narzucono na rządy Państw Członkowskich obowiązek poszanowania autonomii banków i niewywieranie wpływu na ich politykę³².

Kolejnym kluczowym aspektem niezależności NBP jest niezależność personalna, chroniąca członków organów decyzyjnych Banku przed zewnętrznymi wpływami. Składają się na nią sposób powoływania i odwo-

³⁰ E. Myślak, *Pozycja Narodowego Banku Polskiego w systemie naczelnych organów władzy państwowej: Analiza wybranych zagadnień*, „Politeja” 2014, nr 27, s. 73, DOI: 10.12797/Politeja.11.2014.27.03.

³¹ R. Dall’Orto Mas, B. Vonessen, C. Fehlker, K. Arnold, *The case for central bank...*, s. 17; P. Dziekański, *Niezależność Narodowego Banku Polskiego w świetle polskiego prawa i prawa Unii Europejskiej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2009, nr 7–8, s. 126–127. Za przykład można podać cel poboczny NBP, jakim jest wspieranie polityki gospodarczej rządu lub realizację polityki walutowej określonej przez Radę Ministrów. W drugim przypadku NBP nie posiada wymaganej prawem wspólnotowym niezależności.

³² R. Sura, *Niezależność Narodowego Banku Polskiego a relacje z Parlamentem RP...*, s. 112.

ływania (nieusuwalność) oraz długość kadencji i ograniczenia w zakresie ponownego wyboru najważniejszego kierownictwa. Prezes NBP jest powoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta na sześcioletnią kadencję (art. 227 ust. 3 Konstytucji) i może zajmować to stanowisko nie dłużej niż przez dwie kolejne kadencje. Długi okres kadencji (dłuższy od organu powołującego) pozwala na prowadzenie długoterminowej polityki pieniężnej, niezależnej od cyklu wyborczego, oraz jest zgodny z artykułem 14 Statutu ESBC (wymagającego co najmniej pięcioletniej kadencji). Pewnym ograniczeniem niezależności jest jednak możliwość reelekcji Prezesa NBP. Stwarza to ryzyko upolitycznienia decyzji podejmowanych podczas pierwszej kadencji w oczekiwaniu na ponowny wybór³³.

Ustawa o NBP (art. 9 ust. 5) definiuje zamknięty katalog przypadków pozwalających na odwołanie Prezesa. Są nimi: brak wypełniania obowiązków z powodu długotrwałej choroby, skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za popełnione przestępstwo, złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego oraz orzeczenie przez Trybunał Stanu zakazu zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych. Regulacje w tym zakresie należy uznać za nieprecyzyjne i nie w pełni chroniące autonomii Banku z kilku powodów. Po pierwsze, przesłanki te mają charakter fakultatywny. Lepszym podejściem byłyby ich podział na fakultatywne i obligatoryjne, wraz ze zdefiniowaniem terminu, w jakim odwołanie powinno nastąpić oraz określeniem procedury odwołania³⁴. Ograniczyłoby to uznaniowość potencjalnej procedury odwołania i wzmocniło stabilność instytucji. Po drugie, przesłanka odwołania, jaką jest niewypełnianie obowiązków z powodu długotrwałej choroby, jest niedookreślona. Może to prowadzić do szerokiej interpretacji tego przepisu, skutkującej sporami politycznymi i prawnymi, podważającymi funkcjonowanie konstytucyjnego organu Banku. Również możliwość odwołania Prezesa NBP

³³ Central Bank Governance Group, *Political framework and legal status...*, s. 71; P. Szcześniak, *Status prawny Narodowego Banku Polskiego...*, s. 127.

³⁴ P. Stanisławiszyn, *Powołanie i odwołanie Prezesa Narodowego Banku Polskiego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i ustawie o Narodowym Banku Polskim*, „Ekonomia i Prawo” 2011, nr 1, DOI: 10.12775/EiP.2011.009.

w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem za popełnione przestępstwo rodzi pewne wątpliwości, gdyż ustawodawca dopuszcza odwołanie w przypadku skazania za przestępstwo każdego rodzaju, w tym popełnione nieumyślnie lub ścigane z oskarżenia prywatnego. W celu zagwarantowania większej niezależności Prezesa pożądane byłoby przyznanie mu immunitetu formalnego lub ograniczenie katalogu przestępstw, w przypadku skazania za które może zostać odwołany³⁵.

Artykuł 14 ust. 2 Statutu ESBC zapewnia większą ochronę niezależności Prezesa NBP, stanowiąc, że jego zwolnienie z urzędu może wystąpić wyłącznie, „gdy nie spełnia już warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia”, a potencjalna decyzja w tej sprawie może być zaskarżona do Trybunału Sprawiedliwości³⁶. Do momentu wydania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 stycznia 2024 r. (K 23/23)³⁷ zawieszenie Prezesa NBP w czynnościach było możliwe poprzez podjęcie przez Sejm, bezwzględną większością głosów, uchwały o pociągnięciu go do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu (art. 11 ust. 1 i art. 13 ust. 1a ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu³⁸). Umożliwiające to przepisy ustawy zostały

³⁵ Tamże, s. 156; R. Sura, *Niezależność Narodowego Banku Polskiego a relacje z Parlamentem RP...*

³⁶ W 2019 r. Trybunał stwierdził nieważność decyzji o zawieszeniu prezesa Banku Centralnego Łotwy podjętej w związku z podejrzeniem przyjęcia korzyści majątkowej. Taki wyrok wynikał z braku przedstawienia wystarczających dowodów uprawdopodobniających dopuszczenie się korupcji, a co za tym idzie, brak przesłanek świadczących o popełnieniu poważnego uchybienia. Jest to precedens pokazujący możliwość obrony niezależności banków centralnych na podstawie prawa unijnego. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2019 r., *Ilmārs Rimšēvičs i Europejski Bank Centralny przeciwko Republice Łotewskiej*, sprawy połączone C-202/18 i C-238/18, ECLI:EU:C:2019:139, CURIA; List Prezes Europejskiego Banku Centralnego Ch. Lagarde do Prezesa Narodowego Banku Polskiego A. Głapińskiego z dnia 1 grudnia 2023 r., L/CL/23/295, https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.letter231204_Glapinski~56862f61b5.en.pdf (dostęp: 10.11.2025 r.).

Zob. też: J. Łacny, *Pociągnięcie Prezesa Narodowego Banku Polskiego do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu a ochrona jego niezależności w prawie Unii Europejskiej*, „Państwo i Prawo” 2024, nr 6, s. 24–51.

³⁷ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 stycznia 2024 r., K 23/23, OTK-A 2024, poz. 15.

³⁸ Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 762 ze zm.), dalej: ustawa o Trybunale Stanu.

uznane za niekonstytucyjne ze względu na brak ochrony niezależności (w tym przed wpływami politycznymi) NBP i Prezesa NBP, która jest niezbędna do realizacji niezależnej polityki pieniężnej. Regulacje pozwalające na zawieszenie Prezesa bezwzględną większością głosów tworzyły możliwość potencjalnego, dowolnego zawieszenia go w czynnościach, z powodów motywowanych politycznie, przez każdą większość parlamentarną. W uzasadnieniu Trybunał wskazał, że pociągnięcie Prezesa NBP do odpowiedzialności powinno odbywać się większością 3/5 głosów (większość wymagana przez art. 13 ust. 1b ustawy o Trybunale Stanu do pociągnięcia do odpowiedzialności członków rządu)³⁹.

Niezależność członków innych organów NBP wygląda podobnie jak Prezesa. Członkowie RPP są powoływani przez Sejm, Senat i Prezydenta – każdy z organów powołuje trzech członków Rady. W skład RPP wchodzi również Prezes jako jej przewodniczący, dysponujący rozstrzygającym głosem. Kadencja członków Rady trwa sześć lat, bez możliwości reelekcji. Oba te czynniki przekładają się na wysoką niezależność personalną. Ustawa o NBP (art. 13 ust. 5) przewiduje przesłanki umożliwiające odwołanie członków RPP zbliżone do tych dotyczących Prezesa NBP. Są nimi: choroba trwale uniemożliwiająca sprawowanie funkcji, skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa oraz złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego, stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu. W polskim systemie prawnym nie występuje odpowiedzialność organów kolegialnych, jakimi są RPP i Zarząd NBP, nie jest również przewidziana odpowiedzialność ich członków przed Trybunałem Stanu. Jest to czynnik wzmacniający niezależność prowadzonej polityki pieniężnej, gdyż większość kluczowych decyzji jej dotyczących ustawa o NBP powierza RPP, a jedynie jeden z jej członków – Prezes NBP – może być potencjalnie pociągnięty do odpowiedzialności.

Członków Zarządu powołuje Prezydent na wniosek Prezesa NBP (wymagana jest kontrasygnata premiera). W skład Zarządu wchodzi również Prezes NBP jako jego przewodniczący, dysponujący rozstrzygającym

³⁹ M. Radajewski, *Podejmowanie przez Sejm uchwały o pociągnięciu Prezesa NBP do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu. Glosa do wyroku TK z 11.01.2024 r., K 23/23*, „Państwo i Prawo” 2024, nr 10, s. 132–143.

głosem. Wskazywanie przez Prezesa członków organu, którego jest przewodniczącym, może rodzić ryzyko stworzenia z Zarządu organu zdominowanego przez Prezesa⁴⁰. Zagrożenie dla niezależności członków tego organu wynika również z możliwości sprawowania funkcji przez dwie kolejne kadencje. Może to skłaniać członków Zarządu do większego podporządkowania Prezesowi podczas pierwszej kadencji. Do członków Zarządu stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odwołania członków RPP. Trudność odwołania zapewnia stabilność kadencji i powinna przekładać się na większą niezależność, szczególnie w trakcie drugiej kadencji.

Ostatnim aspektem niezależności banków centralnych jest niezależność finansowa. Składają się na nią dwa kluczowe elementy. Pierwszym jest posiadanie przez Bank dostatecznych środków finansowych, pozwalających na sprawne wykonywanie powierzonych zadań. Środki te powinny znajdować się w dyspozycji organów Banku, aby wykluczyć możliwość zredukowania budżetu przez inne podmioty, co wpływałoby negatywnie na stabilność działania instytucji. Drugim elementem jest zakaz bezpośredniego finansowania deficytu budżetowego, w szczególności brak możliwości udzielenia preferencyjnie oprocentowanych pożyczek czy zakupu skarbowych papierów wartościowych na rynku pierwotnym. Zapewnia to nakierowanie polityki pieniężnej na stabilność cen, a nie finansowanie bieżących potrzeb rządu⁴¹.

Narodowy Bank Polski prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na podstawie planu finansowego uchwalanego przez Zarząd i zatwierdzonego przez RPP; posiada też własny kapitał i samodzielnie zarządza posiadanymi rezerwami dewizowymi. Bank pokrywa wydatki z własnych przychodów, pochodzących w szczególności z zarządzania rezerwami

⁴⁰ Wyjątkiem jest sytuacja, gdy członkowie Zarządu, powołani na wniosek poprzedniego Prezesa, zasiadają w Zarządzie z aktualnie urzędującym. Kadencje poszczególnych członków nie są powiązane z kadencją Prezesa ani ze sobą nawzajem.

⁴¹ Central Bank Governance Group, *Political framework and legal status...*, s. 68; R. Sura, *Niezależność Narodowego Banku Polskiego a relacje z Parlamentem RP...*, s. 113–114.

dewizowymi oraz operacji polityki pieniężnej⁴². W przypadku wypracowania zysku jego 95% jest przekazywane do budżetu państwa (art. 64 i art. 69 ust. 4 ustawy o NBP). Ustawodawca wprowadził więc jednostronną relację NBP z budżetem, wykluczając możliwość finansowania działań NBP ze środków budżetowych, co mogłoby prowadzić do politycznej presji na Bank⁴³.

Zakaz finansowania deficytu budżetowego jest zapisany w art. 220 ust. 2 Konstytucji, który stanowi: „ustawa budżetowa nie może przewidywać pokrywania deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązania w centralnym banku państwa”. Szerzej, zakaz ten wynika z art. 123 Traktatu o funkcjonowaniu UE, który zakazuje bankom centralnym udzielania „pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów” na rzecz sektora publicznego oraz bezpośredniego nabywania od niego papierów dłużnych. Regulacje te nie wyłączają jednak możliwości zakupu skarbowych papierów wartościowych na rynku wtórnym, w ramach operacji otwartego rynku (art. 48 ust. 2 ustawy o NBP), które są uznawane za dopuszczalne w międzynarodowej literaturze i niewpływające negatywnie na niezależność banków centralnych czy realizację ich głównego mandatu, jakim jest stabilność cen. Transakcje na obligacjach skarbowych dokonywane na rynku wtórnym, odbywają się z definicji po rynkowych stopach procentowych, co utrudnia wykorzystanie tego mechanizmu do niskokosztowego finansowania rządu, ceną długoterminowej stabilności makroekonomicznej⁴⁴.

⁴² W przypadku zarządzania rezerwami są to m.in. odsetki od posiadanych obligacji zagranicznych, natomiast na przychody z prowadzenia polityki pieniężnej składają się np. odsetki od udzielnych kredytów bankom krajowym. Zob.: Narodowy Bank Polski, *Raport Roczny 2024*, Warszawa 2025, https://nbp.pl/wp-content/uploads/2025/10/Raport_Roczny_2024-PL.pdf (dostęp: 26.11.2025 r.).

⁴³ Negatywnym aspektem regulacji jest wolne odbudowywanie kapitałów banku po okresie strat powstałych w wyniku umocnienia złotego czy wzrostu rentowności obligacji ze względu na dystrybucję większości wypracowywanego zysku do Skarbu Państwa. Zagadnienie to wykracza poza ramy niniejszego opracowania i powinno być traktowane jako oddzielny temat badawczy.

⁴⁴ T. Adrian, A. Khan, L. Menand, *A new measure of central bank independence...; Central Bank Governance Group, Political framework and legal status...*, s. 67–68. Należy jednak zaznaczyć, że w skrajnym przypadku zakupy dokonywane na rynku wtórnym mogą być substytutem bezpośredniego nabywania papierów wartościowych.

Zestawienie opisanych aspektów niezależności NBP z najnowszą miarą niezależności banków centralnych, przygotowaną przez ekspertów Międzynarodowego Funduszu Walutowego⁴⁵, potwierdza wysoką niezależność polskiego banku centralnego. Narodowy Bank Polski posiada prawie wszystkie wymagane przez autorów miary samodzielności. Aspekty, które należy uznać za spełnione, dotyczą: niezależności prezesa i członków organów banku, samodzielności ustalania budżetu i swobody w kreowaniu polityki pieniężnej, zakazu krótko i długoterminowego finansowania rządu (przez udzielanie bezpośrednich pożyczek lub zakupu obligacji na rynku pierwotnym) oraz zakazu udzielania pożyczek podmiotom niefinansowym. Pewne wątpliwości rodzą natomiast, przy literalnej ocenie, miary dotyczące: zdefiniowania stabilności cen jako jedynego celu działania, odrębności kapitałowej i braku kontroli decyzji z zakresu polityki pieniężnej.

W pierwszym przypadku (celu działalności) ustawa o NBP (art. 3 ust. 1 i ust. 2 pkt 6a i 6b) nakłada na Bank również wspieranie polityki gospodarczej rządu oraz stabilność systemu finansowego. Mimo że są to cele mniej istotne, mogą być one w konflikcie ze stabilnością cen. W przypadku odrębności kapitałowej autorzy miary wymagają kontroli przez bank wypłat zysku do budżetu państwa. Poziom wypłaty zysku przez NBP jest zdefiniowany w ustawie, a organy Banku nie mają na niego wpływu. Ostatnim niespełnionym wymogiem jest brak oceny przez inne podmioty prowadzonej polityki pieniężnej. Zgodnie z art. 2 ust. 1 oraz art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁶ kontroli Izby podlega wykonanie polityki pieniężnej, której analiza jest przedkładana Sejmowi. Mimo że wyniki kontroli nie mają bezpośredniego

W takiej sytuacji ocena ich wpływu na niezależność banku centralnego staje się oddzielnym zagadnieniem i powinna koncentrować się na wpływie programu na stabilność cen.

⁴⁵ Zob. aktualne opracowanie oraz przegląd wcześniejszych miar: T. Adrian, A. Khan, L. Menand, *A new measure of central bank independence*, International Monetary Fund, 2024, DOI: 10.5089/9798400268410.001.

⁴⁶ Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 623).

wpływu na działalność NBP, literalny wymóg braku kontroli działalności Banku w tym zakresie należy uznać za niespełniony.

4. Podsumowanie

Niezależność banku centralnego jest standardem przyjętym w rozwiniętych gospodarkach, co pozwala na koncentrację polityki pieniężnej na realizacji długoterminowego celu, jakim jest stabilność cen. Przeprowadzone badanie pozwala na klasyfikację Narodowego Banku Polskiego jako samodzielnego zakładu publicznego, zgodnie z doktryną prawa administracyjnego. Przesądza o tym posiadanie osobowości prawnej, trwałe ukierunkowanie na realizację zadania publicznego oraz wykonywanie części kompetencji w formach administracyjnoprawnych. Samodzielność NBP umożliwia prowadzenie długoterminowej polityki, nakierowanej na wypełnienie konstytucyjnego obowiązku dbałości o wartość polskiego pieniądza.

Analiza gwarancji niezależności Narodowego Banku Polskiego wykazała ich wysoki poziom we wszystkich kluczowych obszarach: funkcjonalno-operacyjnym, instytucjonalnym, personalnym oraz finansowym. W szczególności NBP dysponuje instrumentarium umożliwiającym realizację polityki pieniężnej, a rozwiązania kadencyjne oraz ograniczone przesłanki odwołania członków organów Banku wzmacniają ochronę przed presją polityczną. Autonomia finansowa oraz konstytucyjny zakaz finansowania deficytu budżetowego dodatkowo ograniczają ryzyko podporządkowania Banku bieżącym potrzebom fiskalnym.

Szczególne kompetencje ustawodawca przyznał Radzie Polityki Pieniężnej, która ustalając stopy procentowe i zasady operacji otwartego rynku, ma bezpośredni wpływ na stabilność cen w gospodarce. Skład RPP jest ukształtowany w sposób najbardziej pluralistyczny ze wszystkich organów Banku, a jej niezależność personalną zapewnia dodatkowo jednokadencyjność.

Jednocześnie pogłębiona analiza ujawniła trzy punkty oceny niezależności, badane w międzynarodowych miarach, które przy ich literalnej interpretacji nie są w pełni spełnione w przypadku NBP. Dotyczą one

powierzenia Bankowi dodatkowych celów ustawowych (które potencjalnie mogą pozostawać w sprzeczności z nadrzędnym zadaniem, jakim jest stabilność cen), dopuszczalności kontroli decyzji z zakresu polityki pieniężnej przez Najwyższą Izbę Kontroli oraz braku kontroli organów Banku nad wypłatą zysku do budżetu państwa. Obszary te nie wpływają negatywnie na całościową niezależność NBP, ale wyznaczają pola, w których może dochodzić do potencjalnych napięć z innymi organami władzy i które powinny stanowić obszar dyskusji nad autonomią NBP. Dodatkowej dyskusji wymaga również niezależność personalna Prezesa NBP, korzystającego z ochrony niezależności głównie na podstawie prawa unijnego, z powodu braku precyzji i relatywnie szerokich przesłanek odwołania zapisanych w krajowych regulacjach. Jest to zagadnienie kluczowe, ponieważ stabilność kadencyjna jednoosobowego organu realnie wpływa na niezależność Narodowego Banku Polskiego.

Bibliografia:

- Adrian T., Khan A., Menand L., *A new measure of central bank independence*, International Monetary Fund, 2024, DOI: 10.5089/9798400268410.001.
- Alesina A., Stella A., *The politics of monetary policy* [w:] B. M. Friedman, M. Woodford (red.), *Handbook of monetary economics*, t. 3, Amsterdam 2010.
- Bednarczyk A., *Zależność zakładowa* [w:] J. Filipek (red.), *Prawo administracyjne w mechanizmie prawa*, Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne – Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2012.
- Buch C., *Central bank independence: mandates, mechanisms, and modifications*, Deutsche Bundesbank 2021, <https://www.bundesbank.de/en/press/speeches/central-bank-independence-mandates-mechanisms-and-modifications-1-876246> (dostęp: 25.11.2025 r.).
- Dall’Orto Mas R., Vonessen B., Fehlker C., Arnold K., *The case for central bank independence: A review of key issues in the international debate*, European Central Bank, 2020, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op248~28bebb193a.en.pdf> (dostęp: 10.11.2025 r.).
- Dziekański P., *Niezależność Narodowego Banku Polskiego w świetle polskiego prawa i prawa Unii Europejskiej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2009, nr 7–8, s. 120–135.

- Elżanowski M., *Zakład państwowy w polskim prawie administracyjnym*, PWN, Warszawa 1970.
- Fojcik-Mastalska E., Mastalski R., *O niezależności banku centralnego raz jeszcze*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo” 2022, nr 4101, s. 215–223, DOI: 10.19195/0524-4544.334.16.
- Hertel K., Humanicki M., Kitala M., Kleszcz T., Kuźniemska-Pawlak K., Mućk J., Rybarczyk B., Stefański M., *Wpływ programu Strukturalnych Operacji Otwartego Rynku prowadzonego przez NBP na polską gospodarkę*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2021.
- Iletzki E., Reinhart C., Rogoff K., *Rethinking exchange rate regimes*, Working Paper 29347, National Bureau of Economic Research, 2021, DOI: 10.3386/w29347.
- Komierzyńska-Orlińska E., *Regulacyjna funkcja Narodowego Banku Polskiego. Zagadnienia podstawowe*, „Studia Prawnoustrojowe” 2024, nr 63, s. 139–156, DOI: 10.31648/sp.9597.
- Leszczynska C., *Zarys historii polskiej bankowości centralnej*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2010.
- Łacny J., *Pociągnięcie Prezesa Narodowego Banku Polskiego do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu a ochrona jego niezależności w prawie Unii Europejskiej*, „Państwo i Prawo” 2024, nr 6, s. 24–51.
- Myślak E., *Pozycja Narodowego Banku Polskiego w systemie naczelnych organów władzy państwowej: Analiza wybranych zagadnień*, „Politeja” 2014, nr 27, s. 61–79, DOI: 10.12797/Politeja.11.2014.27.03.
- Ochendowski E., *Pojęcie zakładu publicznego*, „Studia Iuridica” 1996, nr 32, s. 201–206.
- Radajewski M., *Podejmowanie przez Sejm uchwały o pociągnięciu Prezesa NBP do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu. Glosa do wyroku TK z 11.01.2024 r., K 23/23*, „Państwo i Prawo” 2024, nr 10, s. 132–143.
- Raszewska-Skałeczka R., *Zakłady [w:] T. Kocowski, P. Lisowski, M. Paplicki (red.), Tadeusz Bigo o administracji i prawie administracyjnym – refleksje wrocławskiej szkoły administratywistycznej*, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2020.
- Ryczkowski M., *Poland as an inflation nutter: The story of successful output stabilization*, „Proceedings of Rijeka School of Economics” 2016, nr 2, s. 363–392, DOI: 10.18045/zbefri.2016.2.363.

- Ryczkowski M., Ręklewski M., *Macroeconomic performance of countries across monetary policy regimes from 2000 to 2017*, „Economic Research” 2021, nr 1, s. 1224–1243, DOI: 10.1080/1331677X.2020.1820360.
- Stanisławszyn P., *Powołanie i odwołanie Prezesa Narodowego Banku Polskiego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i ustawie o Narodowym Banku Polskim*, „Ekonomia i Prawo” 2011, nr 1, s. 145–160, DOI: 10.12775/EiP.2011.009.
- Sura R., *Niezależność Narodowego Banku Polskiego a relacje z Parlamentem RP*, „Przegląd Sejmowy” 2021, t. 4 nr 165, s. 105–122, DOI: 10.31268/PS.2021.48.
- Szczeńsiak P., *Status prawny Narodowego Banku Polskiego w świetle przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Wybrane zagadnienia*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2013, nr 23, s. 117–131.
- Wojtyła A., *O niektórych nowszych interpretacjach zasady niezależności banku centralnego* [w:] K. Szarzec, B. Woźniak-Jęchorek (red.), *Instytucjonalne i historyczne wymiary dyskusji o ekonomii i gospodarce*, Poznań 2024.
- Zubik M., *Narodowy Bank Polski: Analiza konstytucyjno-ustrojowa*, „Państwo i Prawo” 2001, nr 6, s. 32–51.